

A fajta helye, szerepe, és a táblán belüli változtatott fajtahasználattal kapcsolatos kérdések a precíziós gazdálkodásban

A gazdálkodásban általában egységesen művelt földdarabot értünk „termőhely” megnevezés alatt, s e szerint tulajdonítunk neki a tőle természetes vagy mesterséges határokkal elválasztott területektől megkülönböztető sajátságokat. E – legtöbbször pontosan alig ismert - sajátságok összességének eredője alapján minősítjük a termőhelyet, s rendelünk hozzá, természetű terményeket, technológiát, minőséget.

Általánosságban azt mondhatjuk, hogy a termőhelyről lehetnek mért, megfigyelt és tapasztalati adataink, ismereteink. Mért adatok lehetnek a talajvizsgálati eredmények, megfigyelésekre és fizikai mérésekre van szükség a talaj genetikai tulajdonágainak meghatározásához, a talajvíz szintjének és még számos tulajdonság megállapításához. Ha jól átgondoljuk, akkor, amikor egy termőhely tulajdonságairól beszélünk, vagy azzal kapcsolatban döntünk, alig néhány jellemzőt veszünk figyelembe. Szinte teljesen elhanyagoljuk azokat a környezeti tényezőket, amelyek kisebb-nagyobb távolságra vannak a szóban forgó területtől, de folyamatos hatást gyakorolnak rá. Ezek a hatások lehetnek klimatikusak, de lehet kémiai vagy biológiai hatásuk is (pl.: egy ipari központ, folyamatos kórtani vagy kártevő nyomás).

Miért van mégis úgy, hogy amikor döntünk, csak nagyon kevés tulajdonságot veszünk figyelembe? Egyszerűen azért, mert agyunk ennyire képes – nem csak azért mert túl sok a tényező, hanem azért is, mert legtöbbször a közvetett vagy közvetlen hatásra vonatkozó kalkulációs módszerét sem ismerjük.

A precíziós gazdálkodás lehetőségei éppen ebben tudnak nekünk segíteni. Megváltoztatják a termőhelyről alkotott fogalmainkat, a jelenleginél közelebb hozzák egymáshoz, s ésszerűsítik az alkalmassá tétel és az alkalmazkodás intézkedéseit. Az érzékelés és adatrögzítés fejlődésével egyre sűrűbb hálózatban, egyre több adatpontra egyre több adatot rögzíthetünk, s az adatfeldolgozási technika fejlődésével egyre pontosabb következtetéseket kapunk a tényezők együtthatásáról. Az új értelmezésben az egységesen kezelt tábla egymáshoz mozaikszerűen illeszkedő termőhelyekre esik szét. Az eredetileg agronómiai szempontból is egységet képviselő földdarab nyilvántartási megjelölésének már valóban csak statisztikai jelentősége lesz.

Rátérve a címben is megadott váltakozó fajtahasználatra, nézzünk két egyszerű példát:

1. Egy adott táblán belül a talaj tápelem ellátottságának, a kémhatásának, a várható időjárásnak és a talajvíz mélységváltozásainak ismeretében jól előre jelezhető a tápanyag feltáródás üteme. Azt szeretnénk, ha a tápanyag feltáródást és a kukorica tápanyag felvételi ütemét eltérő hibridek használatával szinkronizálhatnánk. Ugyanakkor az is követelmény, hogy a hibridek érése ugyanarra az időszakra essen, s a szemtermés szárítási tulajdonságai is hasonlóak legyenek. Talán nem nagyot tévedek, ha azt mondom, hogy kemény fejkavarást okozhatnánk egy ilyen kérdéssel bárkinek!

2. Ismerjük a leendő kukoricatábla gyomtérképét, és már tudjuk, hogy a tábla egyes foltjain csak egy, a kukoricára nézve is kockázatot jelentő herbicid használatával tudunk elérni kellő gyomirtó hatást. Úgy döntünk, hogy ezekbe a foltokba a termés kiesés elkerülésére a tervezett gyomirtó szerrel szemben toleráns hibridet vetünk. Kérdés: van valaki, aki ebben tanácsot adhat?

3. A precíziós gazdálkodás egyik legkedveltebb, a megfelelő technika bevezetése után nálunk is alkalmazható „trükkje” a változtatott tőszámú vetés. Mindannyian tapasztaljuk, hogy különösen száraz évjáratokban valóban nagy különbségek alakulhatnak ki egyes hibridek között. Legnagyobb gondunk az, hogy még általában is legfeljebb annyi tudunk, hogy széles vagy szűk tőszám optimumú hibridet ajánlanak – már, ha egyáltalán mást is nézünk, mint az árcédulát és a kedvezményeket. Korábban a magyar nemesítők igyekeztek erre vonatkozó részletes adatokat közölni. Ma már ők sem teszik a régi lendülettel, arról nem is beszélve, hogy ha közölnének is, előbb újra erőre kellene kapni a hazai hibrideknek a piacon, hogy ez a fajta tudás alkalmazható is legyen. Ismert, hogy a [kukorica csőtípusa](#) (flexibilis, nem flexibilis, meghatározott, stb.) utal a sűrítetőségre, de nem sokat mond magáról a hibrid termőképességéről, s arról sem, hogy a kukoricának melyik fenofázisára vonatkoztatható a tulajdonság. Kérdés: ki szokott rákérdezni a sűrítetőségi tulajdonságokra úgy hogy közben még legalább két másik tulajdonságot – pl.: gyomirtó szer érzékenység, fuzárium érzékenység?)

Valóban nagy lehetőség rejlik abban, hogy a fajtát is „precíziósan” válasszuk a most már pontosan, a tulajdonságok alapján körülhatárolt termőhelyhez. Ehhez azonban több információval kell rendelkezni az új hibrid forgalomba hozásától kezdve, mint amennyit ma akár egy „jól bejáratott” 4-5 éve köztermesztésben lévő hibridről tudunk. A jelenleg forgalomban lévő fajtákat (akár kukoricáról, akár más növényfajról legyen szó) alaposabb és több tulajdonságra kiterjedő vizsgálatok alá kell vetni, s a jövő nemesítőinek a jelenlegi „intenzív” és „széles alkalmazkodó képességű” jelzőkön túl részletesebb és pontosabb megjelöléseket kell mellékelni, amikor termékét ajánlja!

Szieberth Dénes